

20. Элькин П.С. Цели и средства их достижения в советском уголовно процессуальном праве // П.С. Элькин. – Л. : ЛГУ. – 128 с.

21. Власть: криминологические и правовые проблемы. – М., 2000. – С. 3-60; Закатнова А. Коррупцию побороют постепенно, 2003. – 27 марта.

22. Международные акты... С. 131.; Международные акты о правах человека. Сборник документов. – М. : Норма, 2002. – С. 673.

23. Десятый Конгресс ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями. Сборник документов. – М. : Юрлитинформ, 2001. – С. 352, 390.

УДК 343.214

КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ: СУТНІСТЬ ТА ПОНЯТТЯ

Ус О. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Анотація: У статті досліджуються сутність та поняття кваліфікації злочинів. Проаналізовані наукові позиції щодо визначення поняття кваліфікації, з'ясоване етимологічне значення цього терміну. Встановлено сутність та ознаки кваліфікації злочинів, сформульоване визначення цього поняття.

Ключові слова: кваліфікація злочинів, кримінальна відповідальність, сутність та поняття кваліфікації злочинів.

Аннотация: В статье исследуются сущность и понятие квалификации преступлений. Проанализированы научные позиции по вопросу определения понятия квалификации, изучено этимологическое значение этого термина. Установлена сущность и признаки квалификации преступлений, сформулировано определение этого понятия.

Ключевые слова: квалификация преступлений, уголовная ответственность, сущность и понятие квалификации преступлений.

Annotation: Essence and concept of qualification of crimes are investigated in the article. Analysed scientific positions in relation to determination of concept of qualification, the etymologic value of this term is found out. Essence and signs of qualification of crimes, set forth determination of this concept, are set.

Key words: qualification of crimes, criminal responsibility, essence and concept of qualification of crimes.

Кваліфікація діянь, передбачених Кримінальним кодексом України (далі – КК), є визначальним питанням здійснення кримінального провадження, одним з основних етапів (стадій) застосування кримінально-правової норми, саме тому кваліфікація є базовим поняттям у кримінально-правовій літературі та слідчо-судовій практиці. КК не містить визначення поняття «кваліфікація», хоча у низці випадків використовує цей термін (ч. 2 ст. 9, ч. 3 ст. 29, ч. 2 ст. 33, ст. 35, ч. 3 ст. 66, ч. 4 ст. 67 КК). Водночас практично весь цей нормативно-правовий акт спрямований на вирішення питань кваліфікації діяння, що вчинила особа, та призначення їй покарання. Стосовно кваліфікації законодавець у КК доволі часто використовує термін «відповідальність», наприклад, згідно з ч. 2 ст. 29 КК організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем. Вважаємо, що використання в такому разі терміну «відповідальність» є не зовсім логічним. По-перше, кваліфікація передуює притягненню особи до кримінальної відповідальності. По-друге, норма, що наведена як приклад, вирішує питання не про кримінальну відповідальність, а встановлює правила кваліфікації діянь співучасників злочину. Нарешті, злочинне діяння особи має бути кваліфіковане, проте

від кримінальної відповідальності вона може бути звільнена.

Слід зазначити, що термін «кваліфікація» доволі широко застосовується у кримінальному процесуальному законодавстві України (далі – КПК), в якому регламентовані суб'єкти кваліфікації, порядок її здійснення та закріплення у процесуальних документах (п. 2 ч. 2 ст. 155, п. 2 ч. 2 ст. 161, п. 2 ч. 1 ст. 184, п. 3 ч. 1 ст. 190, п. 1 ч. 1 ст. 196, п. 3 ч. 3 ст. 214, п. 2 ч. 2 ст. 244, п. 3 ч. 2 ст. 248, п. 2 ч. 1 ст. 251, п. 5 ч. 1 ст. 277, ч. 4 ст. 278, п. 4 ч. 1 ст. 287, п. 5 ч. 2 ст. 291 КПК, тощо). Так, відповідно до п. 5 ч. 5 ст. 214 КПК до Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність.

У науці кримінального права питанню кваліфікації надається велике значення, оскільки правильна юридична оцінка вчиненого особою діяння є необхідною умовою досягнення законності при відправленні правосуддя у зв'язку з проведенням кримінального провадження. Помилка у кваліфікації може потягти за собою необґрунтоване засудження особи, чи необґрунтоване її виправдання, або застосування до винного норми КК, яка не містить всіх кримінально-правових ознак вчиненого винним діяння.

Фундаментальні питання кваліфікації злочинів у своїх працях у різні часи досліджували такі вчені, як

Л. Д. Гаухман, М. Й. Коржанський, В. Н. Кудрявцев, Б. А. Курінов, В. О. Навроцький, О. І. Парог, С. А. Тарарухін та ін. Окремі аспекти цієї проблеми, пов'язані з дослідженням кваліфікації інших кримінально-правових діянь (малозначних діянь; суспільно небезпечних діянь, вчинених неосудними; діянь, у результаті яких правомірно спричиняється шкода правоохоронюваним інтересам, тощо) розглядали С. В. Благов, В. В. Колосовський, В. О. Навроцький, Р. А. Сабітов та інші вчені. Водночас аналізу сутності та поняття кваліфікації окрема увага в науковій літературі приділялася недостатньо.

У правовій доктрині справедливо відмічалось, що створення необхідного понятійно-категоріального апарату є наріжним каменем, елементом методології відповідної галузі науки, що набуває особливого значення для юриспруденції, де кожен термін має трактуватися однозначно й адекватно відображати об'єктивну реальність [1, с. 7]. Саме тому, вважаємо, що дослідження проблем кваліфікації діянь, передбачених законом про кримінальну відповідальність, доцільно почати зі з'ясування її сутності та поняття.

Слід зазначити, що у кримінально-правовій літературі міститься низка визначень поняття «кваліфікація злочинів». Окремі автори пропонують доволі оригінальні визначення цього поняття, інші – інтерпретують формулювання, які були наведені у наукових джерелах.

Основи теорії кваліфікації були закладені ще з часів Стародавнього Риму, коли в теорії права почали розроблятися питання, пов'язані з правилами застосування закону, подоланням його недоліків, неточностей, прогалин, суперечностей [2, с. 7]. У період становлення і розвитку науки кримінального права, який традиційно пов'язують з кінцем XVIII сторіччя, значний внесок у розробку питань кваліфікації здійснили представники класичної школи кримінального права. Так, Ч. Бекарія зазначав, що суддя має встановлювати силогізм, більшою посилкою якого є загальний закон, меншою – поведінка, сумісна чи несумісна з законом, а висновком – свобода чи покарання. Він обмежений правом лише розібрати дії громадян і вирішити, відповідають вони писаному закону чи ні [3, с. 211].

М. С. Таганцев більш ніж сторіччя тому сформулював вимоги до кваліфікації злочинів, вказавши, що застосування закону до конкретних життєвих випадків передбачає, з одного боку, з'ясування обсягу й істотних ознак цієї заборони, а з іншого – з'ясування наявності цих істотних ознак у даному діянні, що підлягає судовому розгляду, так як лише за встановлення тотожності між обома групами ознак можливе застосування до обвинуваченого тих наслідків, що повинні настати на невиконання веління закону [4, с. 86].

Власне визначення поняття «кваліфікація» у вітчизняній кримінально-правовій науці вперше було сформульоване у 1947 році А. А. Герцензоном, який розглядав кваліфікацію злочинів як установлення відповідності конкретного діяння ознакам того чи іншого злочину, передбаченого кримінальним законом [5, с. 4]. Пізніше М. Й. Коржанський зазначив, що таке визначення є малоприматним для

практики, оскільки не містить вказівки на кримінально-правову норму, яка повинна бути застосована у цьому конкретному випадку саме до цього діяння [6, с. 5-6].

Більш змістовне визначення поняття кваліфікації із посиланням на застосування відповідного кримінального закону до винної особи було надане в одному з підручників радянського кримінального права, де кваліфікація злочинів трактувалася як встановлення повної відповідності ознак вчиненого діяння ознакам певного складу злочину, передбаченого кримінальним законом, та застосування цього закону до особи, визнаної винною у вчиненні злочину [7, с. 230]. На думку Я. М. Брайніна, терміном «кваліфікація» у більш вузькому значенні доцільно називати вибір чи підшукування відповідного кримінального закону і підведення під нього злочину, що інкримінується особі [8, с. 125].

Це поняття в подальшому досліджувалося в роботах таких вчених як В. М. Кудрявцев, Б. А. Курінов, С. А. Тарарухін, В. О. Навроцький, які розглядають кваліфікацію не лише як процес установлення точної відповідності між ознаками діяння та ознаками складу злочину, передбаченого кримінальним законом, але й ще як юридичне закріплення в офіційному документі результату встановленої чи невстановленої відповідності¹ [9, с. 16-17].

Найбільший внесок у розробку теорії кваліфікації злочинів належить В. М. Кудрявцеву, який зазначав, що кваліфікація злочинів це встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу злочину, передбаченого кримінально-правовою нормою. Водночас вчений указував, що таке визначення кваліфікації характеризує її як правове явище. Проте процес кваліфікації має й інші аспекти, серед яких найважливішими, на думку науковця, є психологічний та логічний [10, с. 7-8].

Саме як логічний процес розглядав кваліфікацію С. А. Тарарухін, вказуючи, що вона являє собою самостійний логічний процес визначення юридичної оцінки злочину, рішення про яку знаходить своє закріплення у відповідних юридичних актах (процесуальних документах), що тягнуть правові наслідки [11, с. 8-22]².

У подальшому під кваліфікацією розумілася правова оцінка вчиненого діяння. Так, в одному з юридичних енциклопедичних словників вказувалося, що кваліфікація злочинів – це кримінально-правова оцінка злочинного діяння, яка полягає в установленні відповідності його ознак ознакам складу злочину, передбаченого кримінальним законом [13, с. 173].

Більш розширене визначення поняття кваліфікації надав М. Й. Коржанський, зазначивши, що глибинною ознакою кваліфікації злочинів є встановлення всіх ознак певних злочинів і додатково ще однієї ознаки цього певного, конкретного діяння і складу злочину, що його передбачає. Кваліфікація злочинів, на думку вченого, це кримінально-правова оцінка вчиненого діяння, вибір і застосування до нього тієї кримінально-правової норми, яка найповніше описує його ознаки [6, с. 9-11].

Найбільш повне визначення поняття кваліфікації навів В. О. Навроцький, який зазначив, що кваліфікація злочинів – це результат кримінально-правової оцінки діяння органами попереднього розслідування та досудового розслідування внаслідок чого констатовано, що вчинене є злочином, визначено норму кримінального закону, яка передбачає відповідальність за вчинене, і встановлено відповідність між юридично значимими ознаками посягання й ознаками злочину, передбаченого законом, і процесуально закріплений висновок щодо наявності такої відповідності [14, с. 33].

Кваліфікувати вчинене діяння, на думку Р. А. Сабітова, означає віднести його до певного виду правопорушень чи позитивних поступків, охарактеризувати його як правомірне чи неправомірне [15, с. 9].

Окремі дослідники розглядають кваліфікацію як розумово-логічний процес, що здійснюється за законами формальної логіки з використанням таких прийомів та методів, як індукція та дедукція, аналіз та синтез, перехід від абстрактного до конкретного. Шляхом кваліфікації надається правильна юридична та соціально-політична характеристика вчиненого суспільно небезпечного діяння [16, с. 92].

Узагальнивши позиції, висловлені в науковій літературі, можна прийти до висновку, що термін кваліфікація розглядається у двох основних значеннях: а) для позначення певного процесу діяльності відповідних суб'єктів щодо оцінки та встановлення юридичної природи вчиненого діяння, відповідності між фактичними й юридичними ознаками посягання; б) для встановлення результату такої діяльності, який полягає у визначенні кримінально-правової норми (статті, частини статті) кримінального закону, які передбачають відповідальність за вчинене. Крім того, певні дослідники під кваліфікацією розуміють не лише юридичну, а й соціально-політичну оцінку скоєного.

Відповідно до тлумачного словника української мови *сутність* означає: 1) найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть, зміст; 2) у філософії – головне, визначальне в предметі, що зумовлене глибинними зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [17, с. 860].

Для встановлення ролі та місця того чи іншого явища в системі знань необхідно визначити його сутність та поняття.

Найголовніше, основне, визначальне у кваліфікації, її суть та зміст полягають в оцінці того, що відбулося, тобто в оцінці поведінки особи (вчиненого нею діяння) на підставі положень кримінального закону. Як зазначає В. О. Навроцький, сутність кримінально-правової кваліфікації полягає у правозастосовній діяльності щодо застосування кримінально-правових норм до конкретного випадку вчинення суспільно небезпечного діяння [18, с. 43].

Відповідно до словника української мови *поняття* це: 1) одна із форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності; 2) розуміння кимсь чого-небудь, що склалося на основі якихось відомостей, власного досвіду; 3) думка про що-небудь, погляд на щось;

4) сукупність поглядів на що-небудь, рівень розуміння чогось [19, с. 168]. Для того, щоб сформулювати поняття того чи іншого явища, предмету необхідно встановити його найбільш характерні ознаки.

Перш за все доцільно з'ясувати етимологічне значення поняття «кваліфікація». Так, термін кваліфікація походить від двох латинських слів: «qualis» – якість, «facere» – робити. В буквальному перекладі кваліфікація означає визначення якості, оцінка. Відповідно до тлумачного словника української мови *кваліфікувати* означає: 1) оцінювати, визначати якість чого-небудь; характеризувати предмет, відносити його до певної групи, певного класу, розряду тощо; 2) визначати ступінь придатності, підготовленості до якого-небудь виду праці [20, с. 128].

Ознаки кваліфікації злочину:

1. Кваліфікація це *мислений процес* (розумова, інтелектуальна діяльність), що відбувається у свідомості особи та пов'язана з вирішенням конкретного завдання. При цьому кваліфікація є певною операцією, яка проводиться за відповідними правилами логіки. У разі кваліфікації злочинів послідовно здійснюється низка етапів розумового процесу. Спочатку вирішується питання про те, чи відноситься взагалі випадок (поведінка особи), що розглядається, до групи діянь, передбачених кримінальним законом, або він є іншим видом правопорушення [21, с. 11-12].

2. Кваліфікація є *однією зі стадій застосування кримінально-правової норми*, а власне являє собою застосування її диспозиції та гіпотези, що простежується у таких етапах (стадіях): встановлення фактичних обставин, на які розрахована та чи інша кримінально-правова норма; вибір кримінально-правової норми, що підлягає застосуванню; з'ясування змісту цієї норми; перевірка її чинності; вирішення колізії та подолання прогалин; видання акту застосування кримінально-правової норми.

Як справедливо зазначається у юридичній літературі, *основою кваліфікації є склад злочину* [10, с. 70; 22, с. 87]. Для кваліфікації мають значення не всі ознаки конкретного діяння, а лише ті з них, які визначають його кримінально-правовий зміст, тобто є ознаками елементів складу злочину. У зв'язку з цим перелік ознак діяння, які потрібні для кваліфікації, обмежений законом.

Слід зазначити, що у конкретному складі злочину немає першочергових та другорядних ознак. Будь-яка ознака елементу конкретного складу злочину однаково необхідна для вирішення питання про притягнення особи до кримінальної відповідальності. Якщо в поведінці (діянні) особи відсутня та чи інша ознака елементу складу злочину, то це свідчить про відсутність складу злочину у цілому. В такому разі або поведінка (діяння) особи повинна бути кваліфікована за іншою кримінально-правовою нормою, або кримінальне провадження слід припинити за відсутності складу злочину в діянні особи.

3. Кваліфікація *не є статичною*. По-перше вона являє собою певний розумовий процес, а по-друге, вона може змінюватися під час досудового розслідування та судового розгляду кримінального

провадження. Лише після набуття вироком суду законної сили кваліфікація стає ustalеною.

Як правильно зазначає Б. А. Курінов, кваліфікація злочину – доволі динамічний процес, який на різних етапах кримінального провадження має певні особливості та специфіку, при цьому суб'єкти кваліфікації йдуть від «незнання до повного знання». Так, при відкритті кримінального провадження доволі часто наявний лише мінімальний обсяг відомостей про вчинений злочин. У процесі досудового розслідування, кількість та обсяг (якість) фактів збільшується, і на момент завершення розслідування справи відповідний суб'єкт кваліфікації повинен володіти всіма суттєвими й необхідними даними про вчинене діяння [21, с. 8-9].

4. Кваліфікацію злочинів здійснюють відповідні суб'єкти – представники органів державної влади до повноважень яких, належить досудове розслідування та судовий розгляд відповідного кримінального провадження. Слід зазначити, що кваліфікувати вчинене особою може й суб'єкт, що вчинив злочин, потерпілий, його представники, юристи, науковці та інші особи. Проте обов'язок кваліфікації лежить саме на відповідних органах державної влади. У зв'язку із зазначеним у кримінально-правовій науці кваліфікацію злочинів класифікують на: обов'язкову та факультативну (офіційну та неофіційну [23, с. 45], легальну та доктринальну [10, с. 15]).

5. Кваліфікації (оцінці) підлягає лише поведінка особи, тобто вчинене нею діяння, передбачене КК. Як у теорії кримінального права, так і у слідчо-судовій практиці кваліфікація пов'язується зі вчиненням злочину. Проте, як зазначає В. О. Навроцький, крім кваліфікації злочинів існує ще й кваліфікація діянь, які не є злочинами, хоча й передбачені КК. Саме тому автор приходиться до висновку, що кваліфікація злочинів і кваліфікація діянь, які не є злочинами, охоплюються ширшим поняттям – кримінально-правової кваліфікації [18, с. 7, 10]. Тому уявляється можливим говорити про кваліфікацію в широкому сенсі (кримінально-правова кваліфікація) та про кваліфікацію у вузькому сенсі (кваліфікація злочинів).

Вважаємо, що результатом кваліфікації злочинів повинно бути визнання наявності в діях особи ознак елементів складу відповідного злочину, вчиненого одноособово або у співучасті, закінченого або незакінченого, за відсутності ознак: 1) діяння, що є малозначним (ч. 2 ст. 11 КК); 2) діяння, вчиненого за відсутності суспільної небезпечності та протиправності; 3) множинності (повторності, сукупності чи рецидиву) злочинів; 4) суспільно небезпечного діяння, що не є злочином, через відсутність окремих його елементів (відсутність предмета, вини, суб'єкта вчинення злочину, або інших елементів (ознак) складу злочину); 5) діяння, яке не містить ознак елементів складу злочину, передбаченого КК.

6. Оцінка здійснюється з урахуванням (на підставі) статей Загальної та Особливої частин КК. Необхідне обґрунтування застосування саме тієї (тих) статей (частин статей) КК. Це здійснюється шляхом доведення того, що кримінально значимі ознаки діяння, яке кваліфікується, точно й повно відповідають (є тотожними, ідентичними)

юридичним ознакам елементів складу злочину, передбаченого КК. Кваліфікація злочину може бути вчинена правильно лише у разі, коли всі без виключення обставини, пов'язані зі всіма елементами складу злочину мають місце і повністю (точно) відповідають ознакам того чи іншого складу злочину, передбаченого КК.

На наш погляд, формула кваліфікації, як певний результат її здійснення і процес кваліфікації не співпадають, оскільки окремі норми Загальної та Особливої частин використовуються при кваліфікації, проте на них може бути відсутнє посилання у формулі кваліфікації (посилання на цифрове зазначення (номер) статті (частини статті) Особливої частини КК, а інколи і Загальної частини КК, які передбачають вчинене особою діяння). Більше того, в діянні особи можуть бути наявні низка кваліфікуючих ознак, що передбачені різними частинами відповідної статті Особливої частини КК, проте при кваліфікації у певних випадках посилання відбувається лише на частину статті з найбільшим порядковим номером.

7. Кваліфікація має бути *результативною*, оскільки після етапу застосування диспозиції та гіпотези кримінально-правової норми настає етап застосування санкції закону. І навіть більше того, етап застосування положень, які визначають кримінально-правові наслідки здійсненої кваліфікації, зокрема: притягнення особи до кримінальної відповідальності чи її виключення або звільнення від неї; застосування до особи примусових заходів виховного або медичного характеру; призначення покарання чи звільнення від нього, тощо.

8. Кваліфікація, як результат мислення, підлягає своєму юридичному (процесуальному) *закріпленню* у відповідних процесуальних документах, які представники відповідних органів державної влади складають у межах своїх повноважень. Кваліфікація здійснюється у відповідній процесуальній формі (порядку), саме тому процесуальним результатом кваліфікації є постановлення судового акту (ухвали чи вироку).

На підставі проведеного дослідження зазначимо, що *кваліфікація злочину* – це кримінально-правова оцінка поведінки (діяння) особи шляхом встановлення кримінально-правових (кримінально значимих) ознак, визначення кримінально-правової норми, що підлягає застосуванню, та встановлення відповідності (тотожності, ідентичності) ознак вчиненого діяння конкретному складу злочину, передбаченому КК, за відсутності фактів, що виключають злочинність діяння.

ПРИМІТКИ

1. На невдалість терміну «відповідність» звертав увагу О. І. Рарог, зазначаючи, що більш точно характер співпадіння двох ознак передається термінами «ідентичність» або «тотожність».
2. Схоже визначення навела й А. В. Коренєва [12, с. 5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Никонов В. А. Эффективность общепредупредительного воздействия уголовного наказания (теоретико-методологическое исследование) [Текст] / В. А. Никонов. – М.: Тюмень: Изд-во Высшей школы МВД РФ, 1994. – 350 с.

2. Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації [Текст] / В. О. Навроцький. – К.: Атика, 1999. – 418 с.
3. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаних [Текст] / Ч. Беккариа. – М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1939. – 464 с.
4. Таганцев Н. С. Русское уголовное право. Лекции. Часть Общая. В 2-х томах. Т. 1. [Текст] / Н. С. Таганцев. – М.: Наука, 1994. – 380 с.
5. Герцензон А. А. Квалификация преступлений [Текст] / А. А. Герцензон. – М.: Госюриздат, 1947. – 146 с.
6. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів [Текст] / М. Й. Коржанський. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 416 с.
7. Советское уголовное право. Общая часть / Под ред. М. Д. Шаргородского и Н. А. Беляева. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1960. – 587 с.
8. Брайнин Я. М. Уголовный закон и его применение [Текст] / Я. М. Брайнин. – М.: Юрид. лит., 1967. – 239 с.
9. Рагог А. И. Квалификация преступлений по субъективным признакам [Текст] / А. И. Рагог. – СПб: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. – 304 с.
10. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений [Текст] / В. Н. Кудрявцев. – М.: «Юридическая литература», 1972. – 352 с.
11. Тарарухин С. А. Квалификация преступлений в следственной и судебной практике [Текст] / С. А. Тарарухин. – К.: Юринком, 1995. – 208 с.
12. Коренева А. В. Теоретические основы квалификации преступлений: учеб. пособие / Под ред. А. И. Рагога. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 176 с.
13. Юридический энциклопедический словарь / Гл. ред. А. Я. Сухарев; Редкол.: М. М. Богуславский и др. – 2-е изд., доп. – М.: Сов. Энциклопедия, 1987. – 528 с.
14. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: Курс лекцій [Текст] / В. О. Навроцький. – К.: – Т-во «Знання», КОО, 2000. – 771 с.
15. Сабитов Р. А. Теория и практика квалификации уголовно-правовых деяний [Текст] / Р. А. Сабитов. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 144 с.
16. Уголовное право Украины: Общая часть. Учебник / Отв. ред. Кондратьев Я. Ю. / Под ред. Клименко В. А., Мельника Н. И. – К.: Атика, 2002. – 448 с.
17. Словник української мови: академічний тлумачний словник (1970-1980) в 11 томах. – К.: Наукова думка. – Т. 9. – 1978. – 917 с.
18. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. Посібник [Текст] / В. О. Навроцький. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.
19. Словник української мови: академічний тлумачний словник (1970-1980) в 11 томах. – К.: Наукова думка. – Т. 7. – 1976. – 723 с.
20. Словник української мови: академічний тлумачний словник (1970-1980) в 11 томах. К.: Наукова думка. – Т. 4. – 1973. – 839 с.
21. Куринов Б. А. Научные основы квалификации преступлений [Текст] / Б. А. Куринов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 184 с.
22. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления [Текст] / А. Н. Трайнин. – М.: Госюриздат, 1957. – 363 с.
23. Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм [Текст] / П. Е. Недбайло. – М.: Госюриздат, 1960. – 150 с.

УДК 343.237

КРИТЕРІЇ ПОДІЛУ СПІВУЧАСНИКІВ НА ВИДИ

Орловський Р. С.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Анотація: У статті досліджується питання щодо критеріїв поділу співучасників на види. Актуальність обраної теми обумовлена розбіжностями у використанні вживаної термінології та підходів до класифікації співучасників на види. Автор проводить порівняльний аналіз об'єктивної та суб'єктивної підстав класифікацій співучасників на види.

Ключові слова: співучасть у злочині, критерії поділу співучасників, характер участі у злочині, ступінь участі у злочині.

Аннотация: В статье автором исследуется вопрос относительно критериев деления соучастников на виды. Актуальность избранной темы обусловлена расхождениями в использовании употребляемой терминологии и подходов к классификации соучастников на виды. Автор проводит сравнительный анализ объективного и субъективного оснований классификации соучастников на виды.

Ключевые слова: соучастие в преступлении, критерии деления соучастников, характер участия в преступлении, степень участия в преступлении.

Annotation: In the article a question is investigated in relation to the criteria of division of types of accomplices. Actuality of select theme is conditioned by divergences in the use of the used terminology and going near classification of types of accomplices. An author conducts the comparative analysis of objective and subjective grounds of classifications of accomplices on kinds.

Key words: criminal participation, criteria of division of accomplices, character of participating in a crime, degree of participating in a crime.

Дослідження обраної тематики здійснювалося багатьма правознавцями, зокрема серед дореволюційних вчених науковий аналіз проблеми проводили Л. С. Білогриць-Котляревський,

А. Ф. Кістяківський, Е. Я. Немировський, М. Д. Сергієвський, В. Д. Спасович, М. С. Таганцев. У радянський період вивченням питання займалися М. Д. Дурманов, П. І. Грішасв, М. І. Ковальов, Г. А. Крігер, А. А. Піонтковський, А. Н. Трайнін, М. Д. Шаргородський, М. А. Шнейдер. Пізніше –

© Орловський Р. С., 2014